

Archivum

Kivonat

a budapesti kir. magyar Pázmány Péter tudományegyetem jog- és
államtudományi kara 193⁴. évi március hó 1-n
tartott V. rendes ülésének jegyzőkönyvéből.

23./ 899/1943-44. d. sz.

Tárgy: Jogtörténeti tanszék
betöltése, illetve javaslat a tanszék
átalakítására.

Elnöklő Dékán felhívására
Dr. MARTON GÉZA professzor felolvassa
a kiküldött bizottság következő jegy-
zőkönyvét:

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett 1944. február
9-én a budapesti királyi magyar Páz-
mány Péter Tudományegyetem Jog- és
Államtudományi Karán megürült II. jog-
történeti tanszék betöltésének kérdé-
sében javaslatkérdésre kiküldött s a
Kar folyó évi januári rendes ülésén ki-
bővített bizottság üléséről.

Jelen vannak: Dr. KOLOSVÁRY
BÁLINT prodékán, mint elnök, Dr. TOM-

CSÁNYI MÓRIC, Dr. KUNCZ ÖDÖN, Dr. vitéz MOÓR GYULA, Dr. ECKHART FERENC, Dr. MAGYARY ZOLTÁN, Dr. MARTON GÉZA, Dr. BARANYAY JUSZTIN biz. tagok.

Dr. KOLOSVÁRY BÁLINT elnök felkéri az előző ülésen megbizott előadót, Dr. ECKHART FERENCET javaslatá megtételére.

Dr. ECKHART FERENC ny. r. tanár javasolja a második jogtörténeti tanszék további fenntartását és betöltését, miután a jogtörténeti tudomány mai állása szerint szükséges, hogy az ország első egyetemén a jogtörténeti kutatásoknak magánjogi irányu része is külön képviselőkhöz jusson, továbbá az első évfolyam nagyszámu hallgatósága is szükségessé teszi az előadások, kollokviumok és vizsgák terhének két tanszék között való megosztását. Javaslatát bővebben és pontosabban írásba foglalva fogja benyújtani a jegyzőkönyvhöz való csatolás végett.

Dr. MARTON GÉZA ny. r. tanár mindenben csatlakozva Dr. ECKHART FERENC ny. r. tanár fejtegetéseéhez és érveéhez, felhivja a bizottság figyelmét arra a következtetésre, hogy a mult évtized elején történt tanszékmegszüntetések folytán a római jognak csak egy katedrája maradt, holott

a bizottság egyhangulag javasolja, hogy a Kar ragaszkodjék a tanszék további fenntartásához, azonban szavazattöbbséggel /:két szavazat ellen:/ azt javasolja, hogy a Kar - Dr.vitéz MOÓR GYULA javaslata értelmében - tegyen feltérjesztést a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz annak II. közigazgatási és pénzügyi jogi tanszékké való átszervezése tárgyában.

A tanszék elnevezése kérdésében a bizottság többsége Dr.vitéz MOÓR. GYULA ny. r. tanár javaslatát fogadja el.

Dr. MAGYARY ZOLTÁN professzor bejelenti, hogy álláspontját írásba foglalva fogja benyújtani a jegyzőkönyv mellékleteként.

Dr. MAGYARY ZOLTÁN professzor felolvassa írásba foglalt különvéleményét a tanszék elnevezését illetően.

Tekintetes Jog- és Államtudományi Kar!

A második jogtörténeti tanszék felhasználása ügyében kiküldött bizottság javaslatának érdemi részével egyetértek. Helyeslem a tan-

széknek II. közigazgatási jogi tanszékké való átalakítását, valamint azt a javaslatot, hogy a két tanszék közti feladatmegosztás azon az alapon történjék, hogy az egyik a közigazgatás egészét, a minden tárcát érintő általános közigazgatással, a másik a szakigazgatással foglalkozzék. A javaslatnak azt a részét azonban, hogy a másik tanszéket is közigazgatási és pénzügyi tanszéknek óhajtja nevezni, feleslegesen merevnek és aggályosnak tartom azért, mert az első tanszék változatlan megduplázásával azt a téves látszatot keltené, hogy a Kar javaslatában nincs novum és haladás, holott a haladásra mindég szükség van, másrészt a Kar széndéka is az. Ezért szerencsésebbnek tartanám a második tanszéknek egyszerűen közigazgatási jogi tanszékének való nevezését.

Indokolásul a közigazgatástudomány nemzetközi állását vagyok bátor röviden jellemezni s a tekintetes Kart kérni, hogy állásfoglalásánál azt mérlegelni méltóztassék.

A közigazgatás méretei, feladatköre az utolsó száz év alatt rendkívüli mértékben megnövekedtek. A növeke-

dés gyorsuló üteme miatt annak nagyobb része a 20. századra, tehát az utolsó évtizedekre esett. Mivel azok a feladatok, amelyek megoldásához impériumra van szükség, korábban is mindig az állam számára voltak fenntartva, az új feladatok mind olyanok, amelyek megoldásához szakértelemre, nem wollenre, hanem könnyenre van szükség. Ez a fejlődés korántsem ért véget. Ily módon a közigazgatás az állam domináló funkciója lett annyira, hogy már nem is lehet a három állami funkció egyensúlyáról, hanem csak az exekutiva túlsúlyáról beszélni. Ezért halaszthatatlan a jog- és államtudományi képzés keretében a közigazgatási képzés fejlesztésére. Ez a meggyőződés vezette a Bizottságot is javaslatának megtételében.

Ehhez csak azt tehetem hozzá, hogy a mai tanulmányi és szigorlati rend 1883-ból, tehát abból az időből való, mikor ez az óriási eltolódás még be nem következett. Az akkori helyzetnek és felfogásnak megfelelően az ügyvédi és bírói képzés érdekei aránytalanul több figyelembe részesültek, mint a közigazgatási képzés. Ezt az a-

ránytalanságot a harmadik alapvizsgának 1911-ben való bevezetése még jobban fokozta, holott akkor az azóta a közigazgatás felé bekövetkezett nagy eltolódásnak jelei már mutatkoztak. Ebből következik, hogy a második közigazgatásjogi tanszék felállítása nélkülözhetetlen, de az a tanulmányi és szigorlati rendnek az erősen megváltozott helyzettel való teljes összhangbahozatalát még nem jelenti.

Természetes és érthető, ha ez a fejlődés a közigazgatással való elméleti foglalkozásra is kihatással van. Tanulmányi és vizsgarendszerünkben csak a közigazgatási jog szerepel. De facto Concha Győző saját kezdeményezésére a politika keretében a közigazgatástannal is foglalkozott. A politikának és a közigazgatástannak ez a kapcsolata azonban csak egyéni érdeklődésen és Stein Lőrincnek Conchára gyakorolt nagy hatásán nyugodott. Concha közigazgatástana tulajdonképpen „Politika”-ja II. kötetének 1 - 256 lapjain foglalt része. Az itt található elvek és szempontok a közigazgatási képzés szempontjából oly nagy jelentőségűek, hogy Concha Győző

összes tanítványainak véleménye szerint sokkal értékesebbek és jelentősebbek, mint a vele párhuzamos közigazgatási jogi képzés volt.

Feltűnő azonban, hogy Stein Lőrincnek Európában, sem Concha Győzőnek Magyarországon közvetlen utódai és folytatói nem voltak.

Ennek részben magyarázatára szolgál Concha Győzőnek önvallomása, amelyet hozzám, mint a közigazgatás recionalizálása akkori kormánybiztosához 1931. december 7-én intézett levelében írt: „Amit én csak deduktíve kiokoskodtam, mert én kívül álltam a valóságos közigazgatáson, azt Te a konkrét élmény, az állami feladatok összességére kiterjedő tapasztalat alapján követeled”. Ez a nyilatkozat arra vall, hogy a közigazgatástannak a politikával való kapcsolatát Ő maga is vérszegénynek találta. Viszont a közigazgatási joggal való kapcsolat teszi lehetővé az induktív módszert és így az élettel való állandó kapcsolatot.

A közigazgatásnak viszont csak jogi szempontból való művelése szintén nem elégíthetett ki, mert nem

ad választ sem a szervezésnek, sem a működésnek fontos problémáira. Nem is maradt el a megfelelő további fejlődés, de az nem az európai kontinensen következett be, ahol az elmélet és az egyetemi oktatás az egyoldalú jogi szempont művelésére szorítkozott, így nálunk is, hanem az angolszász államokban, főleg az Amerikai Egyesült Államokban. Az a gazdag és értékes irodalom, ami ott az adminisztráció tudománya /:the sciences of administrations :/ néven kifejlődött, Lorenz von Stein Verwaltungslehre-je egyenes folytatásának tekinthető, azzal, a lényeges különbséggel, hogy míg Stein és Concha a 60 - 80 év előtti közigazgatás szerény dimenzióiban gondolkoztak az 1920 óta fellendült amerikai irodalom a mai állam óriásüzemének problémáit vizsgálja akkor is, ha azok ujak és könyvtárakra menő irodalmuk még nincs is.

Az, hogy a fejlődés iránya különvált és az európai kontinensen inkább közigazgatási jogi az angolszász világban pedig inkább közigazgatástani volt, a tudomány nemzetközi világában elszigetelődésre nem vezethetett. A közigazgatás jelenségeinek és törvényszerűségeinek magyarázatát csak a ket-

tő együtt adhatja. Az e téren létesült nemzetközi tudományos szervezetek a Congres International des Sciences Administratives és a Brüsszelben létesült Institut International des Sciences Administratives, valamint a Berlinben létesült Internationales Institut für Staats- und Verwaltungswissenschaften munkakörében a közigazgatási jog és a közigazgatástan egyenlő szerepet játszik és a közigazgatástudomány a kétfő közös megjelölésére szolgál.

Amikor a Kar tanszékátalakítás kérdésében készül határozni, tudománypolitikai elhatározás előtt áll. Tudománypolitikai elhatározás iránytűje csak a tudomány nemzetközi állása lehet. A közigazgatástudomány állását vázolni ezért tartottam szükségesnek.

A kívánatos tehát az volna, hogy a tanszékeket közigazgatási jogi tanszék helyett közigazgatástudományi tanszékeknek nevezzük. Minthogy azonban a jelen esetben kénytelenek vagyunk az eddigi tanulmányi és vizsgarendszerhez alkalmazkodni, meg kell tartanunk a közigazgatási jog elnevezést, ami nem akadályozza annak, hogy a professzor a közigazgatási joggal együtt a közigazga-

tástani anyaggal is foglalkozzék. A közigazgatási jog azonban a pénzügyi joggal a tanterv szerint sincs és költségvetésileg sincs szükségképen összekapcsolva. Mutatja az, hogy a közigazgatási jog lehet kapcsolva a közjoggal és a pénzügyi jog kapcsolva volt a pénzügytannal. Ezért a második tanszéket közigazgatási és pénzügyi jogi tanszéknek csak akkor kell nevezni, ha a Kar éppen ezt tartja a legkívánatosabbnak.

A Bizottság javaslatának lényege az, hogy a szakigazgatási ágak beható tárgyalását biztosítsa. Ezek a gazdasági igazgatás /:földművelés, ipar, kereskedelem, közlekedés:/, a szociális igazgatás, a munkaügyi igazgatás, a kulturális, közegészségügyi, honvédelmi stb. igazgatás. Ezek együttvéve jóval nagyobb anyagot alkotnak, minthogy azt egyetlen kollégium keretében két féléven át előadni lehetne. Ezért a megoldás addig, amíg csak két tanszék fog rendelkezésre állni, az lehet, hogy a szakigazgatás professzora, vagy két kollégiumot, főkollégiumot és speciálkollégiumot hirdet párhuzamosan, vagy hogy az anyagot több féléven át változtatva tárgyalja, mint például a bölcsé-

szettudományi karon. Tekintve az anyag-
nak ezt a nagy terjedelmét nem kívánatos
azt a pénzügyi jognak odasorolásával
megnövelni, annál kevésbbé, mert a pénzü-
gyi igazgatás, amely az összes tárcák mű-
ködésének előfeltételeként szükséges a-
nyagi eszközöket van hivatva biztosítani,
az általános igazgatás körébe számítható.
A pénzügyi igazgatás rendszerbeli helyét
ugyanígy állapították meg Otto Mayer és
Fritz Fleiner.

A pénzügyi jogi kollégiumnak
két professzor által való esetleges pár-
huzamos előadása nem indokolható addig,
amíg a szakigazgatás többi ágainak meg-
felelő előadásáról gondoskodás nem tör-
tént. Ha a második tanszéket is közigaz-
gatási és pénzügyi jogi tanszéknek nevez-
nök, ez a gyakorlatban minden bizonnyal
arra vezetne, hogy a pénzügyi jog meg-
duplázása mellőzné a többi szakigazgatá-
sok előadását. Viszont, ha a tanszéket
közigazgatási jogi tanszéknek nevezzük,
az nem zárja ki azt, hogy a pénzügyi jog-
gal is foglalkozzék, de kötelességévé
tehető, hogy azokat az ágakat művelje,
amelynek ordinárius által való előadása
eddig hiányzott. Így nemcsak nagy lépést

teszünk előre közigazgatási képzésünk tökéletesítése útján, hanem egyuttal a hallgatóság, a közigazgatás tagjai és a nemzet közvéleménye előtt egyaránt kifejezésre juttatjuk azt, hogy az új idők új követelményeit elismerjük és kielégítjük és azokat nem utaljuk magunk is a megyetem hatáskörébe.

Dr. vitéz MOÓR GYULA professzor bármennyire méltányolja is Dr. MAGYARY ZOLTÁN professzornak nagy erudíciójával alátámasztott szempontjait, mégis kénytelen ragaszkodni ahhoz, hogy a két katedrának teljesen azonos címe legyen, mert a szervezés lényege az, hogy a tetemes anyagot legcélszerűbben tudjuk felosztani; ez pedig akkor lesz leginkább lehetséges, ha mindkét tanszéknek azonos elnevezése van. Az egységes elnevezés legfőbb indokai a következők:

a./ ez fejezi ki egyedül precizen a két tanszék egyenlőségét; b./ ez biztosítja legjobban, hogy a Kar a tananyag felosztásában igazodhatik a két professzor külön - külön tudományos egyéniségéhez; c./ a vidéki egyetemeken közigazgatási és pénzügyi tanszékek vannak, ha mi most magunknak szervezünk egy e tárgykörre vo-

zathozó, de a felfogásuk köztudott, ezzel számukra nehéz helyzetet teremtenénk.

Dr. MAGYARY ZOLTÁN professzornak azt az érvét, hogy látszassunk valami újat alkotni, nem tartja elégségesnek arra, hogy ezzel viszont a tiszta helyzetet elhomályosítsuk.

Dr. TOMCSÁNYI MÓRIC professzor a következőkben fejti ki álláspontját:

„A megszervezendő, illetőleg átminősítendő tanszéknek Dr. vitéz MOOR GYULA professzor felfogásával egyezően a II. Közigazgatási és pénzügyi jogi Tanszék nevet kellene felfogásom szerint is adni. Ha nem azt tennők, zavart és félreértést okozhatnánk, különösen a pénzügyi jog kezelése tekintetében. És bár igaz, hogy a pénzügyi jog fogalmilag bentfoglaltatik a közigazgatási jogban, nálunk rendkívüli fontosságánál fogva külön szerepel a tanulmányi rendben, sőt ez a nomenklatura a törvényekben és a Közigazgatási bíróságunk belső szervezetének elnevezésében is kifejezésre jut, amennyiben e bíróságnak két osztálya van: általános közigazgatási és pénzügyi osztálya.

Csak elismerés illeti különben

Dr. MAGYARY ZOLTÁN professzort, hogy eredeti állásfoglalását megváltoztatva, elej-

tette a Közigazgatástudomány elnevezést.

Ez tulságos tág fogalom és kifejezés. Ebben voltaképp minden benne van: közigazgatási jog, közigazgatástan, közigazgatási statisztika stb. Nekünk pontosan meg kell nevezni az illető disciplinát s ez a közigazgatási jog természetesen a pénzügyi joggal együtt, s ezt az elnevezést külön is kiemelve. Ez nem zárja ki, hogy a közigazgatási joggal kapcsolatban közigazgatástani, racionalizálási vizsgálódások is ne történjenek, nem is említve, hogy egyetemünkön a politika tanszéke keretében a közigazgatástan is helyet foglal. Azt sem hagyjuk figyelmen kívül, hogy amit az amerikaiak újabban közigazgatási tudomány alatt értenek és művelnek, az - a kifejezés általános jelentésétől eltérően - a közigazgatási tannak, illetőleg a közigazgatási tudománynak egy kis része, mely csakis a közigazgatási szervezeti és eljárási reformkérdéseket öleli fel racionalizálás név alatt. De hol van még a közigazgatástannak, vagy ha úgy tetszik az u. nev. racionalizálási tudománynak többi, a közigazgatás szakterületeit felölelő része, u. m. a szociális, közjóléti, közegészségügyi, ipari, mezőgazdasági, közlekedésügyi stb. közigazgatás-

ten óriási és nagyfontosságú anyaga?

Sem a közigazgatási jog, sem a közigazgatástan, sem az u. nev. racionalistudomány nem merül ki a szervezeti és eljárási kérdések körével. Ez csak egy kis része ezeknek a tudományoknak. Nem vagyunk olyan gazdag ország, hogy ennek a tudományrésznek külön tanszéket állíthatnánk fel, amint hogy ilyen ezidő-szerint nincs.

Nincs okunk tehát, hogy mi az amerikaiak után menjünk ebben a kérdésben. Ami pedig a közigazgatási tudományok fejlődését, fejlesztését s ennek a névben való külső dokumentálását illeti, e tekintetben nem az a fontos, hogy a tudományoknak mi a neve; pusztán új névadással a tudományfejlődést dokumentálni nem lehet. Nem a szón fordul meg a dolog, hanem azon, hogy valójában milyen érdemleges munkát fejtünk ki s mennyire visszük előre in merito a tudományt."

Dr. MAGYARY ZOLTÁN professzor megállapítja, hogy ő a maga érvelését a tudomány fejlődésére alapította és ezt az elhangzott felszólalások nem cáfolták meg. Ha a jogtudományi karok ezt az evolúciós folyamatot nem hajlandók tudomásul venni, akkor szükségkép mellettük és ki-

vülük keletkeznek intézmények, melyek a közigazgatási képzés valóságos igényeit iparkodnak kielégíteni. Tudomásul veszi, hogy Dr. vitéz MOOR GYULA professzor nem kívánja szükségképen mindkét professzort a pénzügyi jog előadására kötelezni. Egyébként meg van győződve, hogy az általa képviselt felfogás nem lis de verbo. Nem tehető vitássá, hogy az általa ajánlott szervezés novumot jelentene, ez pedig nem közömbös.

Dr. MARTON GÉZA professzor a bizottságban tett javaslatát a Kar színe előtt megújítja. Az ország első egyetemének kell annyira kényesnek lennie, hogy két alapvizsgálati bizottságot tart fenn, erre pedig gyakorlatilag szükség van, akkor mindakettőben római jogász legyen ^a censor.

Az elhangzott felszólalások után elnöklő Dékán a következő kérdéseket teszi fel szavazásra:

1./ Kívánja-e a Kar a II. jogtörténeti tanszék elvi fenntartását?

A Kar egyhangulag igennel szavaz.

2./ Kívánja-e a Kar a jelenlegi viszonyok között a II. jogtörténe-

ti tanszék gyakorlati fenntartását?

A Kar szótöbbséggel - 11 nem, 3 igen - a jelenlegi viszonyok között e tanszék gyakorlati fenntartását nem kívánja.

3./ Elfogadja-e a Kar a bizottsági javaslatot, melynek értelmében a II. jogtörténeti tanszék átszervezendő II. közigazgatási és pénzügyi jogi tanszékké?

A Kar a bizottsági javaslatot egyhangulag elfogadja.

4./ Neveztessek-e az átszervezendő tanszék II. közigazgatási és pénzügyi jogi tanszéknek?

Leadatott 11 igen és 2 nem szavazat, egy kari tag pedig tartózkodott a szavazástól; vagyis a Kar szótöbbséggel a fenti elnevezést elfogadta.

Végezetül elnöklő Dékán megállapította, hogy a Kar fenntartja magának a jogot a tanszék megszervezése után a tananyag felosztására.

A jegyzőkönyvi kivonat hiteléül:
Budapest, 1944. április 28-án.

St. Galambos Ferenc
egyetemi tanácsos.